

Så enkelt er det faktisk. Men så alligevel ikke. I 1800-tallet begyndte de to små ord nemlig at antage en ekstra betydning, og siden er 'belcanto' blevet brugt til at betegne snart sagt hvad som helst. I anledning af tenorstjernen Juan Diego Flórez' danske visit sætter KLASSISK fokus på, hvad belcanto egentlig er.

Bel canto betyder stadig 'SMUK SANG'

Af Benedicte Christiansen

'Ah mes amis' med de legendariske ni høje c'er i slutningen af Donizettis opera 'Regimentets datter' er en prøvesten for tenorer. Luciano Pavarotti lagde the Met ned med den arie og nu er den blevet en kendingsmelodi for Juan Diego Flórez.

Rossini, Bellini og Donizetti. Noget med koloraturer og høje stemmer. Samt muligvis også noget med en legatolinje i stemmeføringen. Nogenlunde sådan kan man – hvis man hjælper lidt og i øvrigt synes, man kan være det bekendt – trække definitionen på belcanto ud af en ung dansk tenor anno 2012. Anledningen til at udsætte en sagesløs ung mand for den slags er, at Juan Diego Flórez, tidens hotteste belcanto-tenor, som presse materialet kalder ham, kommer til Århus den 16. maj på sin Europa Tour. Og så kunne det være meget rart at vide, hvad der egentlig menes med belcanto. Definitionen er slet ikke skæv. Men historien bag er lang. Vi begynder i 1600-tallet.

ALT VAR BEDRE I GAMLE DAGE
Omkring år 1600 begyndte en mere kunstfærdig og ekvilibristisk solosang at sno sig ud af den flerstemmige vokalmusik, som Palestrina var den sidste store eksponent for i Italien, og kort efter kom den nye musikgenre – opera – til.

I de forløbne 400 år siden da har enhver generation punktligt fortvivlet over sin samtids sangere og lige så punktligt fremhævet fortiden som dér, hvor der faktisk var nogen, der kunne synge. Den forrige generations sangere var altid og uden undtagelse bedre.

Rossini mente midt i 1800-tallet, at fædrelandets skønne sang – »il bel canto della patria« – var tabt. Stribevis af bøger om sangpædagogik fra 1900-tallets første halvdel begravede det store tab af den gamle italienske sangkunst fra 1700- og 1800-tallet, men allerede i 1700-tallet lød det imidlertid hos Pier Francesco Tosi, italiensk kastratsanger og sanglærer, i hans 'Synspunkter om

fortidens sangere og nutidens' fra 1723, at nutidens sangere slet ikke kunne det, som fortidens kunne, og at de skønne svaners sang nu kun lød enkelte steder i Italien. Samt ved Themsens bredder. Om det nu havde betydning for hans vurdering eller ej, at det netop var i London, han selv underviste, kan man jo kun gisne om.

Bedre bliver det ikke af at gå helt tilbage til 1600-tallet. Her skriver Giulio Caccini – tenor og komponist og med i kredsden Camerata i Firenze, der blev drivende for fremkomsten af opera som

IL DO DI PETTO

■ Donizetti havde næppe selv tænkt sig, at de høje C'er i tenorens arie i 'Regimentets datter' skulle stå som laserstråler af klang ud i salen, som vi forventer i vore dage. Det siger i hvert fald Flórez selv. De var snarere tænkt som en slags jodlen, eftersom tenoren Tonio i operaen kommer fra Tyrol. Altså med tydelig forskel i stemmefarve mellem den dybe og den høje tone. Det høje C som vi kender det, hvor den mørke klangfarve bliver bibeholdt sammen med de klingende lyse overtoner, kendte man ikke til, før tenoren **Gilbert Duprez** for første gang sang et sådant højt C i Rossinis sidste opera 'Wilhelm Tell' i 1831. *Il do di petto* siger man på italiensk: C fra brystet, fordi fornemmelsen er, at resonans fra brystkassen

klinger med. Nogle fremstillinger mener at vide, at Manuel Garcia Sr. mestrede *il do di petto* før Duprez, men ikke praktiserede det offentligt. Rossini brød sig nemlig bestemt ikke om det og udtalte da også nådesløst, at Duprez lød som en kvalt kapun. Komponisten foretrak den lysere mere falssetprægede lette klang, man hidtil havde brugt. Kapun eller ej: Da det virile høje C i al sin sanselige pragt først var ude af flasken, var der ingen vej tilbage. Og tak for det! Det er en overdådig pragtfuld lyd. Når det lykkes.

Siden 1600-tallet har enhver generation punktligt fortvivlet over sin samtids sangere og lige så punktligt fremhævet fortiden som dér, hvor der faktisk var nogen, der kunne synge – den forrige generations sangere var altid og uden undtagelse bedre.

genre – i 1601 i forordet til sin samling af ny musik for solostemme 'Nuove Musiche', at det lyder skidt omkring ham, når de andre tenorer oplader røsten. Som djævlens markedskriger, der falbyder de elendiges pjalter lyder det. Rent ud sagt.

Skulle man således selv have en rem af huden og tilhøre flokken, der smægtede efter Caruso, da di Stefano kom frem og efter di Stefano, da Pavarotti kom frem og efter Pavarotti, når det nu er en mand som Flórez, der topper, er man således historisk set absolut ikke alene. Alt var bedre i gamle dage. Til hver en tid.

BEL CANTO MOD SPRACHGESANG

Bel canto betyder som sagt ikke andet end 'skøn sang' på italiensk. Det er først et godt stykke inde i 1800-tallet, at man begynder at bruge 'belcanto' som et begreb med en mere specifik betydning. Det bliver en slags feltråb for dem, der mener, at den ideelle italienske syngemåde er truet af det, der begynder at komme, og som man følte var anderledes. Man kan sige, at begrebet først opstår for at betegne noget, man mener, er ved at blive fortrængt af et nyt ideal. Selvom Verdi også stod for skud, var Wagner indbegrebet af dette anderledes noget, dette nye ideal. Med sin vægtning af ordet og fortællingen frem for ekvilibrismen og sangerens personlige musikalitet. 'Sprachgesang', som Wagner ellers selv beskrev som en art »waterländischen Bel Cantos«, var en af anstødsstenene og også de stadig større og større orkestre, der krævede stemmekraft på bekostning af nuancer hos sangeren. Mente man. 'Den flyvende Hollænder', der gav Wagner vind i sejlene, havde premiere samme år som Donizettis 'Don Pasquale', i 1843.

Så det var jo anderledes med Wagner. Hollænderen over for 'Don Pasquale'. Det er anderledes. Men alligevel ikke

Pavarotti har beskrevet, hvordan han oplevede at synge det høje c således: »Spændt og glad, men med en stærk understrøm af frygt. Det øjeblik jeg rammer tonen, mister jeg næsten bevidstheden. En fysisk og animalsk fornemmelse griber mig. Så genfinder jeg kontrollen«.

mere anderledes end at Wagner i 1847 sendte sin egen niece Johanna, den første Elisabeth i 'Tannhäuser', til videre studier hos Manuel Garcia Jr. i London.

EN SPANSK KRUMTAP FOR ITALIENSK SANG

Manuel Garcia Jr. er krumtappen i sagaen om belcanto. Hans far Manuel

García Sr. var den tenor, Rossini skrev rollen som Grev Almaviva i 'Barberen i Sevilla' til. García Jr.'s to søstre var begge blandt 1800-tallets allerstørste stjerner som mezzosopraner under deres giftenavn: Maria Malibran og Pauline Viardot. Manuel Garcia Jr. var som sin far og sine søskende født i Spanien, turnerede som barn og ung med sin familie verden

Foto: CBS

og på opfordring af Mozarts librettist, Lorenzo da Ponte, opførte 'Don Giovanni' med da Ponte selv til stede i salen. Efter Mozarts død var da Ponte nemlig faldet ud af det bedre selskab i Europa og derfor fortrukket til Amerika, hvor han åbnede det første operahus i New York.

García havde kort sagt et forrygende førstehåndskendskab til over 100 års sang på højeste niveau. Allerede i 1840 udgav han sin første 'García-skolen: en fuldstændig afhandling om sangkunsten', der fik enorm indflydelse på eftertidens sangpædagogik, ikke mindst i den engelsktalende verden. I 1854 fandt han som den første på, at han ved hjælp af et par små tandlægespejle kunne se sig selv ned i struben, mens han sang og på den måde få en idé om, hvad der faktisk bevægede sig hvornår dernede. Spejlkonstruktionen fik navnet laryngoskop (larynx = strube) og blev straks adopteret af lægevidenskaben, der syntes, det var en genial opfindelse. Så nemt skulle det ikke gå i sangverden, for med laryngoskopet cementerede García endegyldigt sin dobbeltrolle som henholdsvis Superman og Sorte Slyngel i sangpædagogikkens historie.

HELE HERLIGHEDEN GÅET I GULVET

García brugte aldrig selv begrebet belcanto. Hans tilhængere mente imidlertid, at han med sin indsats havde bevaret sit lange livs akkumulerede erfaring for eftertiden og på den måde videreført den italienske sangtradition intakt, som den var på Rossinis, Bellinis og Donizettis tid – som jo også var hans egen tid. Hans modstandere mente lige modsat, at han havde brudt den århundredelange kæde, der førte tilbage til kastraternes storhedstid i 1700-tallet og længere endnu ved at begynde at rode videnskabelige betragtninger og tandlægespejle ind i det hele. I stedet for bare at videregive

ROSSINI, DONIZETTI & BELLINI

Verdi, Mozart og Puccini er i en liga for sig som verdens suverænt mest spillede operakomponister. Som nummer fire kommer Wagner. På femtepladsen kommer Rossini.

■ **Gioacchino Rossini** er født 1792 i Pesaro på kysten af Italiens støvle. Han dør i 1868 i velhaverkvarteret Passy i Paris, hvor han også boede i lange perioder

af sit liv blandt andet som chef for Theatre des Italiens. Både Donizetti og Bellini nød godt af den lidt ældre kollegas position til at få deres værker op i Paris. Efter premiere på 'Guillaume Tell' i 1829 skrev Rossini ikke flere operer de sidste 40 år af sit liv. Men så havde han også nået at skrive 39 (!) i de første 33 og kunne med god samvittighed hengive sig til gastronomien. Bof med fole gras og madeirasauce serveres stadig under navnet Tournedos Rossini. De oftest programsatte operer er 'Il Barbiere di Siviglia' (1816), 'Askepøt' (1817), 'Italienerinden i Alger' (1813) og 'Rejsen til Reims' (1825).

■ **Gaetano Donizetti** er født 1797 i Bergamo i Norditalien, hvor han også dør i 1848 efter anfald af parancias, formentlig på grund af syfilis i tredje stadium. Ligger

lige efter Rossini som nummer seks på listen over mest spillede operakomponister i verden. Hans mest populære operer er 'Elskovsdrinken' (1832), 'Lucia di Lammermoor' (1835), 'Don Pasquale' (1843) og 'Regimentets datter' (1840).

■ **Vincenzo Bellini** er født i Catania på Sicilien 1801, dør i Puteaux i nærheden af Paris i 1835. Han bliver kun 33 år. Bellini ligger nede på en 16. plads over de

mest spillede operakomponister. Hans mest spillede operer er 'Norma' (1831), 'Søvngængerensken' (1831), 'I Puritani' (1835) og 'I Capuleti e i Montecchi' (1830).

Donizetti havde næppe selv tænkt sig, at de høje C'er i tenorens arie i 'Regimentets datter' skulle stå som laserstråler af klang ud i salen, som vi forventer i vore dage.

Den unge dirigentkommet Gustavo Dudamel og tenoren Juan Diego Flórez er nære venner og har udviklet deres eget koncertprogram, der er en blanding af belcanto arier og populære Latinamerikanske sange.

hvad han selv havde lært direkte til sine elever. Som man havde gjort altid. Nu var det hele ødelagt og den store belcanto-hemmelighed – hvad den nu end var – tabt på gulvet. På grund af de djævelske tandlægespejle.

At stemmen bliver dannet med stemmebåndenes vibrationer som primær lydkilde vidste man simpelthen ikke før langt op i 1700-tallet, hvor oplysnings-tidens anatomiske studier bragte den nyhed til torvs. Hverken Caccini i 1600-tallet eller Tosi i 1700-tallet nævner stemmebånd med ét ord.

I den engelsksprogede verden blev belcanto efter Garcias død og i den første del af 1900-tallet efterhånden så forvovlet og overspændt et begreb, at man i 'The Oxford Companion to Music' fra 1963 kan læse følgende under opslaget 'belcanto':

«Termen er nu om dage i brug i tilkendegivelserne hos et stort antal sanglærere, der hver og en (og han alene) sidder inde med de store italienske læreres hemmeligheder».

FRA MONTEVERDI TIL PUCCINI

I nyere tid har den tyske musikvidenskab valgt at kalde hele 1600- og 1700-tallet for 'klassisk belcanto' med den første halvdel af 1700-tallet – tiden for kastratsangernes brilleren – som 'den klassiske belcantos guldalder'. Aldeles anakronistisk, eftersom ingen før 1800-tallet kendte eller brugte begrebet belcanto. Men hvis argumentet er, at kastraterne sang roven ud af bukserne på alt og alle – hvis man må være så fri – er der en vis ræson i det.

Det bidrager yderligere til forvirringen, at mange i løbet af de sidste årtier har forelsket sig i ordet 'belcanto' og derfor helt frisk bruger det om alt italiensk. Man kan godt støde på professionelle sangere, der fortæller, hvor

nødvendigt det er at kunne sin belcanto, når man synger Puccini. De, der i 1800-tallet brugte begrebet belcanto som et skjold mod det nye anderledes, ville nok dåne ved sammenstillingen med Puccini, der om nogen var inspireret af Wagner.

EN OPERATIONEL DEFINITION

Med alle tillæg i den ene og den anden ende af tidsspektret når vi imidlertid op på at kalde alt fra Monteverdi til Puccini for belcanto. Det giver ikke rigtig mening.

Det mindst forvirrende og mest operationelle er at holde sig til at belcanto betyder skøn klangdannelse i musik præget af mange koloraturer med Rossini, Donizetti og Bellini som de centrale komponister.

BEL CANTO LIVE

■ **16. maj Musikhuset Aarhus**
Den peruvienske tenor Juan Diego Flórez og Aarhus Symfoniorkester optræder med fransk musik.

■ **1. juli Tivolis Koncørsal**
En anden topsanger inden for belcanto er den amerikanske tenor Lawrence Brownlee, som genbesøger Koncørsalen i Tivoli i en koncertopførelse af Bizets opera 'Purifikationskerne'.

Juan Diego Flórez kalder sin signaturarie 'Ah mes Amis' fra Donizettis 'Regimentets datter' – den med de ni høje C'er i rad og række – et kompendium over belcanto. Hør ham selv og døm, om det lyder som et kompendium af en masse svært noget. Det gør det ikke. Det lyder legende let. Men svært er det. ■

NØRRE VOSBORG

ENSMBL MIDTVEST 10. NØRRE VOSBORG KAMMERMUSIK FESTIVAL

28. juni - 1. juli 2012

TORS DAG 28. JUNI KL. 19.30
BEST OF 2011/2012

Højdepunkter fra sæsonen
Billetpris: 125,- børn under 18 år og stud. fri entré

FREDAG 29. JUNI KL. 19.30
FRA BEETHOVEN TIL VILLA-LOBOS
MED AZZOLINI

Værker af Beethoven, Paganini, Poulenc & Villa-Lobos. Gæst: Sergio Azzolini, fagot
Billetpris: 125,- børn under 18 år og stud. fri entré

LØRDAG 30. JUNI KL. 9.00
BOGA

Meditation og yoga inkl. af musik af Bach
Fri entré

LØRDAG 30. JUNI KL. 14.00
MUSIKALSK VANDRING MED
H.C. ANDERSEN

Vandrekonzert på herregården
Billetpris: 100,- børn under 18 år og stud. 50,-
Prisen er inkl. kaffe og kage

LØRDAG 30. JUNI KL. 19.30
CONCERTOS

Værker af Vivaldi, Bach, Mozart & Haydn
Billetpris: 125,- børn under 18 år og stud. fri entré

LØRDAG 30. JUNI KL. 22.00
LATE NIGHT IMPRO

Grænseles musik
Fri entré

SØNDAG 1. JULI KL. 9.00
BOGA

Meditation og yoga inkl. af musik af Bach
Fri entré

SØNDAG 1. JULI KL. 14.00
KLASSISK SØNDAG

Værker af Schubert, Caplet & Sjostakovič
Billetpris: 125,- børn under 18 år og stud. 50,-
Prisen er inkl. kaffe og kage

**MERE OM PROGRAMMET
PÅ WWW.EMV.DK**

BILLETSALG

Nørre Vosborg
T 97 48 48 97, www.nrvosborg.dk

LIDT TIL GANEN

To retters koncertmenu (tor, fre og lør): 225,-
Søndagsbrunch: 158,-
Bordreservasjon: T 97 48 48 97

Nørre Vosborg, Vembvej 35, 7570 Vemb, www.nrvosborg.dk